AYFER TUNÇ

Bir Mâniniz Yoksa Annemler Size Gelecek

2003
BALKANİKA ÖDÜLÜ

70'li Yıllarda Hayatımız

can çağdaş

19. BASKI

Can Yayınları
Bu tanıtım kopyası
Can okurları için
özel olarak hazırlandı.
Can Yayınları

AYFER TUNÇ

BİR MÂNİNİZ YOKSA ANNEMLER SİZE GELECEK

70'Lİ YILLARDA HAYATIMIZ

Can Çağdaş

Bir Mâniniz Yoksa Annemler Size Gelecek, Ayfer Tunç
© 2005, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1-32. basım: YKY (2001-2004)
Can Yayınları'nda 1. basım: 2005
19. basım: Şubat 2022, İstanbul
Bu kitabın 19. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan
Editör: Faruk Duman

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.
Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftehavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.
Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-2351-3

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com/9789750723513
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 43514

AYFER TUNÇ

BİR MÂNİNİZ YOKSA ANNEMLER SİZE GELECEK

70'Lİ YILLARDA HAYATIMIZ

YAŞANTI

can

Ayfer Tunç'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Kapak Kızı, 2005
Evvelotel-Saklı, 2006
Aziz Bey Hadisesi, 2006
Mağara Arkadaşları, 2006
"Ömür Diyorlar Buna", 2007
Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi, 2009
Yeşil Peri Gecesi, 2010
Suzan Defter, 2011
Dünya Ağrısı, 2014
Kırmızı Azap, 2014
Ayfer Tunç'la Karanlıkta Kelimeler (Handan İnci'yle birlikte), 2014
Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura, 2018
Osman, 2020

AYFER TUNÇ 1964'te Adapazarı'nda doğdu. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. İlk öykü kitabı 1989'da yayımlanan *Saklı*'dır. Yazar bu kitabını daha sonra *Evvelotel* adlı öykü kitabıyla birleştirerek *Evvelotel-Saklı* adıyla yayımladı. Diğer öykü kitapları *Mağara Arkadaşları*, *Aziz Bey Hadisesi* ve *Taş-Kâğıt-Makas*'tır. *Taş-Kâğıt-Makas*'ın içinde yer alan kısa romanı *Suzan Defter*'i 2013'te; *Aziz Bey Hadisesi*'ndeki kitaba adını veren eseri 2014'te bağımsız olarak yayımladı. Bu iki kitapta yer alan diğer kısa öyküleri *Kırmızı Azap* ismiyle kitaplaştırdı. Sait Faik'in öykülerinden hareketle TRT için yazdığı *Havada Bulut* adlı senaryosu 2002'de, Orhan Kemal'in aynı adlı romanından uyarladığı *72. Koğuş* adlı senaryosu 2010'da çekildi. Yazarın *Kapak Kızı* (1992), *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* (2009), *Yeşil Peri Gecesi* (2010), *Dünya Ağrısı* (2014) ve *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura*, (2018) adlı romanlarının yanı sıra, *Memleket Hikâyeleri* (İletişim Yayınları, 2012) adlı anı-öykü kitabı, *Bir Mâniniz Yoksa Annemler Size Gelecek* (2001), *"Ömür Diyorlar Buna"* (2007) adlı yaşantı kitapları, Oya Ayman'la birlikte yazdığı *İkiyüzlü Cinsellik* (1994) adlı bir inceleme kitabı ve *Harflere Bölünmüş Zaman* adlı bir e-kitabı vardır.

www.ayfertunc.com

İçindekiler

Neden, nasıl? 17

SAKLAMBAÇ OYNAYAN KALEYE MUM DİKSİN

Eskiden çocuk olmak 21
Sokağa çıkmak 22
Arsalar, yangın yerleri, ilk çocuk parkları 25
Hüzünlü ağaçlardan ayva çalmak 27
Dut silkmeler, mısır çalmalar 29
Tüm zamanların oyunu: futbol 31
Yakantop, istop, ortada sıçan 34
İp atlamak, beş taş 37
Misket, çivi, topaç, tik tak 40
Seksek, laklak, yoyo, aspirin 43
Kibrit atmaca, kibrit falı, kibritten evler 45
Ön dö trua, güzellik mi çirkinlik mi? 48
İsim, şehir, hayvan; adam asmaca 53
Sapanlar, uçurtmalar, gazoz kapağı biriktirmek 57

BURDAYIM ÖRTMENİM!

Okula yazdırmak 65
Ayakkabı, çanta, önlük, yaka 66
Dört ortalı harita metot 69
Kalem kutusu, kalemtıraş kuyruğu 72

Türküm, doğruyum, çalışkanım, yasam! 73
Tırnak ve mendil kontrolü, karatahta 75
Sınıf başkanı, eğitsel kollar 78
Bu saçlar kesilecek 80
Teneffüs zili, beslenme saati 81
Aşılı kolum, sallanan dişim 82
En büyük bayram bu bayram 86
Kaç kırık var? 90

RADYOYU KAPAT, TELEVİZYONU AÇ

Kısa dalga, orta dalga, uzun dalga 95
Terete efem, Polis Radyosu 96
Demirbank iyi günler diler 98
Efektör: Korkmaz Çakar 100
Ekranla tanışma 103
"Fakir ama gururlu" ya da tam tersi 106
Televizyonun örtüsü, sehpası, regülatörü 111
Hayatın neşesi: dizi filmler 115
Kaçak, Zengin ve Yoksul ve elbette *Uzay Yolu* 121
Çizgi filmler ve çocukların ekranı 126
Yöneticimiz uyuyor mu, Akbank'a mı? 128
Tolgahan Dans Grubu, Raffaella Carra Show 131
Zafer Cilasun, Aytaç Kardüz, kele bakış 134
Necefli maşrapa, Telekutu ve Telespor 135
PTT: pijama, terlik, televizyon 137
Eurovision Şarkı Yarışması 138

"SAZLIKLARDAN HAVALANAN BİR ÖRDEK GİBİ SESİN"

Mandolin kursları, pikaplar, kırkbeşlikler 151
Kaset doldurtmak, aranjman yılları 157
Su uyur, arabesk uyumaz 169
Assolistler, solistaltları 171
Solcu şarkılar, marşlar 176

N'AYIR, N'OLAMAZ!
Beş dakika ara 181
Makinist ses! 184
Size baba diyebilir miyim amca? 185

GÜLE GÜLE GİY, ÜSTÜNDE PARALANSIN
Şıklık ya da rüküşlük 191
Orlon ve jarse 195
Gece kıyafetleri, çamaşır ve çoraplar 201
Gümüş künye modası 205
Favoriler, kozmetikler, kuaförler 206

CANSIZ HATIRALAR VE DUYGU DEFTERLERİ
Ailelerin fotoğraflı tarihi 215
Askerlik ve okul fotoğrafları 219
Albümler 220
Kalbin kadar temiz defterinden... 222
Defter yazma adabı, hayatın dikenli yolları 223
Issız adaya düşseniz yanınıza alacağınız üç şey 225
Artist defterleri 228

CEP FOTOROMAN, GÜZİN ABLA, TOMMİKS, TEKSAS
Güzin Abla öpüştüm, hamile kalır mıyım? 235
Cep fotoroman, Kerime Nadir 238

ARKADAŞLIKLAR, AŞKLAR
Kan kardeşi, ahret kardeşi, süt kardeşler 247
Ateşle barut 250
Arkadaşlık teklif etme 252
Dost hayatı yaşamak, metres tutmak 253
O ağacın altı 256

ALLAH BİR YASTIKTA KOCATSIN
Dünya evine girmek, yuva kurmak 261
Hayırlı bir iş için geldik... 264

Kız kaçırma, kocaya kaçma 267
Söz kesme 268
"Evlenmeden olmaz" 270
Nişanı kız tarafı yapar 272
Kim kimin neyi olur? 277
Kız kurusu-müzmin bekâr 280
Kız beşikte, çeyiz sandıkta 281
Gelinlik ve damatlık, davetiyeler 286
Kına gecesi, gelin arabası, gelin başı 288
Her düğünün bir "koordinatörü" vardır 295
Telgraflar, çelenkler, düğün pastası 299

ANALI BABALI BÜYÜSÜN
Kurbağa testi ile ilk adım 307
Kız mı olacak oğlan mı? 308
Lizözler, loğusa şerbeti, bebeğe ad konması 311
Kırkı çıkmak, diş buğdayı 314

ALLAH RAHMET EYLESİN
Başınız sağ olsun 317
Cenazesi öğle namazını müteakiben... 319

BAYRAMINIZI "KUTLULAR" ESENLİKLER DİLERİZ
İftar, sahur, davulcu 329
Bayram baklavası, mendil, çorap 333
Bayram kartı 335
Bayram harçlığı 338
Kurban bayramları 339
Kandil geceleri 342

AFİYET OLSUN
Enflasyon da ne? 347
Teldolaplardan buzdolabına 348
"Fırınlı Aygaz" 350

Salça, turşu, erişte, reçel 352
Turfandalar, pazara gitmeler 356
Veresiye satan, peşin satan, kahraman bakkallar 358
Tavuk kestirmek, fast food, yemek yeme adabı 362
Leblebi tozu, pamuk helva, tüp "çukulata" ve pastalar 368
Beyaz gazoz, sarı gazoz, kara gazoz 373

BİR MÂNİNİZ YOKSA, ANNEMLER SİZE GELECEK

Misafirlikler, misafir odaları 379
Kabul günü, altın günü, dolar günü 381
Gece oturmaları, yatıya kalan misafir 384
Kolonya, şeker, ikram 387
Çam sakızı çoban armağanı 392
Canım anneme anneler gününde bir hatıra 395
Diploma hediyesi: bisiklet 398

EVLERDE VE ÇEVREDE GÜNLÜK HAYAT

Divanlar, somyalar, sedirler 403
Marley, parke, tahta bezi 405
Sobalar, soba boyaları 407
Hamamdan banyoya 412
Santrifüjlü, merdaneli çamaşır makineleri 414
Ho ho ho hoover, süpürür döver! 418
Yorgan kaplamak 420
Eski yağlar, eski sigaralar, eski markalar 422
Beşi beş kuruştan beş yumurta 428
Nane-limon, karabiber-bal, evde sağlık 430
Kolonyacılar, terziler, kalaycılar, bileyiciler 433
Marangozlar, hallaçlar, kundura tamircileri 437
Sütçüler, yoğurtçular, diğerleri 438

BİR HABER GÖNDER

Muhterem Kardeşim ya da Sayın Bay 443

Al mektuplarını, ver mektuplarımı 445
Sağ üst köşeye tarih ve yer 446
Acele telle stop, bekliyorum stop 449
Telefona yazılmak, kadranlı telefonlar 452
Şehirlerarası ve sıra sorma, Adana çık aradan 455
Telefon kulübeleri, jetonlar 458
Break break, arkadaş arıyorum! 459

BİR YERDEN BİR YERE GİTME

Arkaya kamçı 463
Tren gelir hoş gelir 468
İstanbul'un yolları 471
Yine dağların ardından, yine Burhan Pazarlama'dan 475

KÜÇÜK ŞEHRİN HALLERİ

Pastaneye, muhallebiciye gitmek 479
Çay bahçesi mi, gazino mu? 481
Piknik menüsü: kuru köfte 482
Hayırlı işler! 483
Siyaset ve Kıbrıs Barış Harekâtı 486
Gökkonutsal avrat, tozşeker kesmeşekere ne demiş? 488
Yenildik ama ezilmedik, yokluk yılları, kuyruklar 490

Annem Yıldız Tunç ve
babam Bedri Tunç'un
anılarına...

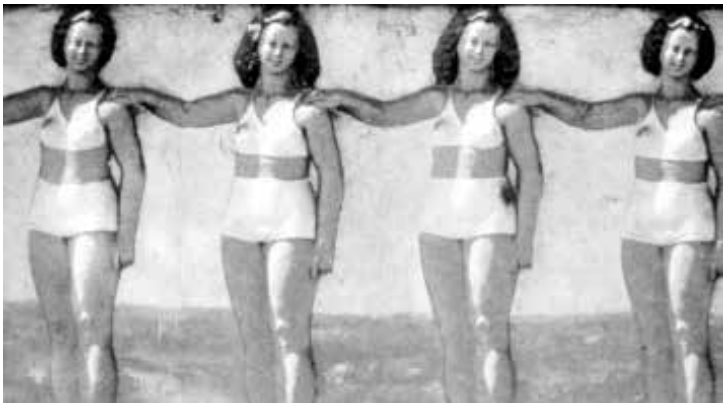

Süreyya Plajı'nın artık anılarımızda kalan duvarı. (Ajlan Uraz'ın yayımlanmasına izin verdiği bu fotoğraf, Burçak Evren'in *İstanbul'un Deniz Hamamları ve Plajları* adlı kitabından alınmıştır.)

Neden, nasıl?

Şanssız mıydık?
Haksızlık olur şimdi...

CEMAL SÜREYA

Lisede yatılı okuduğum yıllarda hafta sonları trenle şehrime dönerken, Süreyya Plajı İstasyonu'nu kaçırmamaya dikkat ederdim. Çünkü eskiden denize paralel uzanan demiryolu Süreyya Plajı'nın yanından geçerdi. Plajı çevreleyen, üstü kabartma resimli duvarlara bakmaktan çok hoşlanırdım. Bir duvarda beyaz mayolu, gürbüz ve neşeli genç kızlar ve erkekler denizde top oynarken resmedilmişlerdi; diğerinde bir dizi genç kız birbirlerinin omuzlarına doğru kollarını uzatmışlardı. Kızların kafaları kocamandı, oransız ve kötü resimlerdi, ama çok sevimliydiler. Süreyya Plajı'nı ve demiryolunu neşelendiriyorlardı. O duvarların hep orada kalacağını ve ne zaman özlesem gidip bakabileceğimi sanıyordum.

Bir gün o duvarlar söküldü, demiryolu ile plajın arasına geniş bir sahil yolu girdi. Hayatımızı renklendirmiş küçük şeylerin yok olacağını, olabileceğini, ilk kez o duvarların boşluğunu hissedince anladım. Geçmişimizi oluşturan o dikkate değmez, sıradan, önemsiz, alelade şeyler bir aradayken meğer ne kadar anlamlıymış.

Bu kitapta benim ve yaşıtlarımın çocukluk ve ilkgençlik yıllarında –70'lerde– var olan küçük, önemsiz, alelade, sıradan, basit şeyleri sıralamaya çalıştım. O yılları hatırladıkça bizim kuşak için anlamlı olan bir on yıldan başka türlü anlamlarla yüklenmiş başka bir on yıla geçtiğimizi, bu arada büyümüş olduğumuzu gördüm. Büyümüş olmak mıydı içimi burkan, yoksa o tuhaf masumiyet miydi, bilmiyorum. Bizim kuşağın on yılını başkaları başka türlü

adlandırabilir, ama ben "tutumluluk çağı" demek istedim. Yanan iki lambadan birinin söndürüldüğü, kurşunkalemlerin bir arpa boyu kalana kadar kullanıldığı yıllar...

Bu kitaba sadece hafızam kaynaklık etti. Bazen doğruluğundan kuşku duyduğum şeyleri arkadaşlarıma sordum. Ama çivi oyununun nasıl oynandığını, arkadaşlarım anlattılarsa da bir türlü hatırlayamadım.

Bir memur çocuğu olarak 70'li yılları Adapazarı ve İzmit'te geçirdim. Batı'nın bu iki küçük şehrinde farklı sosyal tabakalara da girip çıkarak büyüdüm. Erkek kardeşim yoktu, bu yüzden örneğin sünnet törenlerini yazamadım. O yıllarda İstanbul'da memur aileler nasıl bir hayat yaşarlardı, bilmiyorum. Yanlış hatırladıklarım çoktur, hiç hatırlamadıklarım vardır. Eksiklerim ve yanlışlarım hafızamın azizliğidir. Anlattığım şeylerin kimilerini abarttım, kimilerinde neşelendim.

En azından benim hayatımdan çıktığı için "-di'li" geçmiş zamanla yazmış olsam da, anlattığım şeylerin bazıları hâlâ yaşıyor. Ama yarın var olacaklarından emin değilim.

Ben çocukken büyükler konuşmalarına "Bizim zamanımızda..." diye başlarlardı: "Gaz lambasında ders çalışırdık." Bu kitapta ben de "Bizim zamanımızda..." diye söze başlıyorum. "Cep telefonu yoktu, şehirlerarasına telefon bağlatırdık." Gelecekte şimdi gençliklerini yaşayanlar da söze "Bizim zamanımızda..." diye başlayacaklar, "internet yoktu, faks çekerdik." Kâğıdı oldum olası seven biri olarak gelecekte söze şöyle başlanmamasını dilerim: "Bizim zamanımızda kitap diye bir şey vardı, kâğıttan yapılıyordu. Düşünebiliyor musunuz?"

AYFER TUNÇ
İstanbul, Ocak 2001

Saklambaç oynayan kaleye mum diksin

Eskiden çocuk olmak

70'li yıllarda çocukluğunu yaşayanlar, büyüklerinden "Şimdiki çocuklar çok şanslı!" sözünü çok sık duyarak büyüdüler. Odalarımızı aydınlatan elektriğin, haftada en az bir kere ailecek gidilen sinemanın, ekmeğe sürülen vita veya sana yağının, bizleri okullarımıza taşıyan belediye otobüslerinin, asfalt yolların, pilli bebeklerin, aradığımız her şeyi bulabildiğimiz çarşıların, kırkbeşlik plaklarımızı çaldığımız pikapların, kurulunca yürüyen arabaların ve daha buna benzer, bize şimdi çok gülünç ve ilkel gelen, ama o zamanlar hayatımızda ayrıcalıklı bir yer tutan bütün bu ilerlemenin önemini her fırsatta bize hatırlatıp kıymetini bilmemizi istediler.

Kısmen haklıydılar. Çoğunluğu, karda, yağmurda okullarına yürüyerek gitmişler, gaz lambasının ışığında ders çalışmışlar, kırpıntılardan yaptıkları toplarla oynamışlardı. Ekmek karneli yılları görmemiş olsalar bile, o yılların acı veren hikâyelerini ezberlemişler, çocukken büyümek zorunda kalmışlardı.

Ama şimdiki kuşak çocuklarına aynı şeyi söylemiyor. Bu çağın çocuklarının yaşadıklarının şans olup olmadığından kimse emin değil. Bir yığın tüketim ürünüyle donatılan hayatlarında şimdiki çocuklar çok yalnız. Yaratıcılığı kışkırtan yokluk ortamında değil; sıkıntıyı büyüten, derin bir tembellik ve umursamazlık yaratan bolluk ortamında büyüyorlar. İlaç kutularından araba yapmak, gazoz kapağı biriktirmek,

dergilerden artist resimleri kesip deftere yapıştırmak onlara göre değil.

Özellikle büyük şehirlerde yaşayan çocukların büyük çoğunluğu eriği ağaçta değil, manavda görüyor. Ayva çalmak nedir, dut ağacı neye benzer bilmiyorlar. Bir tanecik gül koparayım derken, bahçe çitine sarılmış sarmaşık gülünü devirmenin korkusuyla kaçmanın nasıl bir duygu olduğunu hiç bilmeyecekler. Acaba kaç tanesi gölgeli, serin bir bahçede, tulumbadan buz gibi su çekip ayaklarını yıkamıştır? Şimdiki çocuklar her akşam bahçe sulama işiyle görevlendirilmenin o dayanılmaz sıkıcılığını da bilemeyecekler. Çünkü artık yazlık evlerin fazla itina edilmiş, gürbüz ama aptal çocukları andıran bahçelerini sulama işini babalar kimseye bırakmıyorlar.

Sokağa çıkmak

60'ları bilemem, ama 70'lerde çocuk olmanın en güzel tarafı, özgürlük duygusuydu. Gerçi bunun anlamını bilmiyorduk, çünkü bütün arsalar, bahçeler, sokaklar, parklar, deniz kenarları bizimdi. İstediğimiz zaman gider, oynar, gelirdik. Bunun bir tür çocuk özgürlüğü olduğunu, arsalar ve yangın yerleri binalarla dolduktan, geniş, serin bahçeli evlerin yerini apartmanlar aldıktan, sokaklar arabaların egemenliğine terk edildikten sonra, büyüyünce anladık. Meğer şanslıymışız, çünkü özgürmüşüz.

70'li yıllar, özellikle küçük şehirlerde bahçeli evlerle apartmanların berabere kaldığı bir dönemdi. Zaman, bahçeli evlerin aleyhine işledi. O yıllarda hayatımıza giren televizyon dilimize de yeni kelimeler sokmuş ve böylece kolektif bir hayata gönüllü olarak katılmıştık. "Domates güzeli" olarak tanıdığımız Ayşen Gruda'nın televizyon aracılığıyla yayılan esprilerinden biri olan "apartıman çocuğu, poroblemli çocuk" tanımlaması, anlaşılır bir şeydi. O sıralar sadece gülmekle yetindiğimiz bu esprinin anlamını da büyüyünce kavradık, hayatımızdan bütün bahçeli evler çekilince.

Çocukların sokakta oynarken yedikleri yağlı ekmeklere biraz tuz veya karabiber de ekilir, daha doyurucu olmasını isteyen anneler üstüne biraz reçel koyarlardı.

İster apartmanlarda, ister bahçeli evlerde yaşasınlar, tüm çocuklar için sokağa çıkmak deyimi vardı. Hâlâ var, ama sokaklar çok değişti, üstelik eskisi gibi güvenli de değil. Sokağa çıkmak tanımlanmış bir özgürlüğe adım atmak demekti. Okuldan gelince sokağa çıkılır, akşam olup hava kararana, anneler yemeğe çağırana kadar, kan ter içinde sokakta oynanırdı. Yaz tatillerinde sokağa çıkmak ise, bütün bir günü sokakta geçirmek demekti.

O zamanlar iki türlü anne vardı. Birincisi "gelenekçi" anneler, ikincisi "modern" annelerdi. Gelenekçi anneler de ikiye ayrılırdı. "Gelenekçi-iyi anneler" ve "Gelenekçi-kötü anneler." Gelenekçi iyi-anne çocuğun, çocukluğun ne demek olduğunu bir tür içgüdü ile bilir, çocuğunu uzaktan kollar, rahatsız etmez, çok terlediğini fark edince usulca gelip sırtına tülbent veya havlu koyar, reçelli ekmek hazırlayıp verirdi. Gelenekçi-iyi annelerin gözleri çocuklarının üstünde olurdu, ama belli etmezlerdi.

Gelenekçi-kötü anneler bencildiler. Çocuklarını kahvaltıdan sonra hemen sokağa kışkışlar, hiç ilgilenmezlerdi. Böy-

le anneleri olan çocuklar acıkınca eve gidip bir şeyler yemek isterler, ama anneleri komşuda çene çalıyor olurdu. Ya arkadaşlarından otlanırlar ya da evde buldukları ekmek parçasına domatesi katık ederlerdi. Terlerler, terleri sırtlarında soğur, ama hep böyle yaşadıkları için hasta olmazlardı. Disiplinden uzak, kendi başlarına geçirirlerdi günlerini.

Modern annelerde ise kendilerine göre tanımladıkları bir "çocuk yetiştirme bilinci" vardı. Bu, abartılmış, neredeyse maddelere indirgenip anayasa hükmü gibi yazılmış bir disiplin anlayışıydı. Bir kere sokağa çıkmanın saati vardı. Modern anneler çocuklarını her istedikleri zaman sokağa salmazlardı. Çocuklarının hangi çocuklarla oynayacağını, hangi oyunları oynayacağını kendileri seçerler, çocuğun fikrini almazlardı. Bazıları meslek sahibi olan bu anneler, mahallenin serbest çocuklarının büyük çoğunluğunu kötü huylu bulurlar, onlarla oynamalarını istemezlerdi. Üstünü kirletmeme zorunluluğu da çocuk özgürlüğüne vurulan bir darbeydi. Modern annelerin bu disiplin anlayışları, çocuklarının mahallenin çocukları arasına rahatça karışmasına engel olur ve bu çocuklar kendilerini dışlanmış hissederlerdi. Pamuk helva, leblebi tozu, macun almaları yasaktı; ayva çalamazlar, sapanla kuş vuramazlardı.

Kendilerine modern diyen bu tür annelerin çocukları bütün aşamaları geçerek sokağa çıkmayı başarırlarsa da, uzun sürecek oyunlara "birazdan annen çağırır oğlum" gerekçesiyle alınmazlar, anne babasının arayıp sormadığı, hava kararana dek sümüklerini çekerek top peşinde koşan çocuklar maç yaparlarken, bu garipler uzaktan onlara bakarak ve o anda annelerinden nefret ederek başkalarının oynadığı oyunları seyrederlerdi. Annelerinin kötü huylu bulduğu çocuklar gibi sokakta, üzerine vita veya sana yağı sürülüp şeker ekilmiş ekmek yiyemezlerdi, eve gidip anneannenin pişirdiği keki yemek zorundaydılar. Asla küfür edemezler, eşşek bile diyemezlerdi.

Bunların arasından annelerini "iplemeyenler" çok sık çıkardı. Onlar lider ruhlu olurlar, mahalledeki çocukların ba-

şına geçerler ve oyunu örgütlerler, ancak oyunun en tatlı yerinde yine anneleri çağırırdı. O gün de her gün olduğu gibi disiplin kurallarını ihlal etme konusunda tüm haklarını kullandıkları için, çaresiz eve giderler ve böylece bütün havaları yerle bir olurdu. Eve gidince mutlaka olay çıkarırlar, genellikle olay büyür ve babaya intikal eder, eğer baba da anneyi iplemeyen cinstense, baba-oğul keyifli bir gece geçirir, ama anne sinirden kendini yerdi.

O yıllarda sokağa çıkma anlayışında genel eğilim, iki saatte bir, ancak bir Murat 124 veya Renault 12 marka arabanın, birkaç at arabası ve faytonun geçtiği, çiğnenme tehlikesi olmayan, sakin sokaklarda çocukların yorulana kadar oynamalarıydı. Hava kararmadan önce yoruldukları da pek olmazdı. Yine de orta halli ailelerin, gelenekçi-iyi annelerin çocukları, babaları işten döndükten sonra dışarıda kalmazlar, evlerine giderlerdi. Çocukların hemen hemen tümü babalarından çekinirlerdi. Anneler defalarca "hadi kızım/oğlum akşam oldu, eve gel" derler "ya bana ne ya, oyun oynuyoruz" cevabını alırlar, ama "baban geldi, seni çağırıyor" denince derhal eve yollanırlardı.

Arsalar, yangın yerleri, ilk çocuk parkları

Kalabalık gruplarla oyun oynamak için en uygun yerler boş arsalar ve yangın yerleriydi. 70'li yıllarda, özellikle Batı'daki şehirlerin büyümesi hızlanmıştı. Şehir genişledikçe üzerine bina yapılmamış boş arsalar şehre dahil oluyordu. Çoğu sahipli arsalardı, ya sahibi bir bölümüne ev yapmıştı, kalanıyla ilgilenmiyordu ya da aslında tarla olan bu arsa uzun yıllardır ekilmediği için, boş ve bakımsız bir halde şehir hayatının parçası olup çocukların oyun alanı haline gelmişti.

Yangın yerleri ise farklıydı. Ahşaptan kâgire geçişin neredeyse tamamlandığı bu dönemde, sık sık yangın çıkar, ayakta kalmış olan ahşap evler bir gece içinde kül olurlardı. Ertesi sabah kömürleşmiş ahşap yığınından hâlâ ince bir duman tüter, çevre mahallelerden yangın yerine bakmaya geli-

nirdi. Yangının üzerinden birkaç ay geçtikten sonra, yangın yeri kısmen temizlenir ve böylece çocukların oyun oynaması için uygun bir alan haline gelirdi. Ancak yangın yerinde taştan yapılmış bodrum ve zemin katının harabesi, ilk kat pencerelerinin demir parmaklıkları gibi kalıntılar bulunduğu için, bu alanlar top oynamaya elverişli değildi. Kömürleşmiş tahta parçalarının son kalıntıları da toprağa karıştıktan sonra yangın yerinin sağında solunda otlar biter, rüzgârın uçurduğu gülhatmi tohumları boy verir ve yangın yeri neşelenirdi.

Arsalar ve yangın yerleri çocukların hayatına hemen girerdi. Arsalar yakında bulunan ve tüm çocuklarca bilinen bir işaret noktasıyla adlandırılırlardı. "Okulun arkasındaki arsa", "postanenin yanındaki arsa" gibi. Yangın yerleri ise yanan büyük evin sahibinin adıyla anılırdı. "Kuyumcuların yangın yeri", "Bayraktarların yangın yeri" gibi. Özellikle yangın yerlerini ilk keşifte pek oyun oynanmaz, eşelenilir, kalıntılar incelenir, içinden işe yarar bir şey çıkıp çıkmayacağı araştırılırdı. Bir keresinde bir arkadaşım böyle bir yangın yerinde yarısı yanmış bir pul defteri bulmuş ve sağlam kalmış pullarla başladığı koleksiyonu epeyce ileri götürmüştü.

Bu tür yerlerin alternatifleri olan ve çağdaş şehircilik kavramı içinde önemli bir yer tutan, salıncakların, kaydırakların, tahterevallilerin bulunduğu çocuk parkları o zamanın çocukları için bir lüks ya da bekçisini kızdırıp eğlenmek için bir fırsattı. Bu tür parklara bir yığın yasak levhaları asılır, okuması yazması olmayan bekçiler çocukları bu parklara sokmamak için ellerinden geleni yaparlar, çocuklar da bekçiyle uğraşıp onu çileden çıkarmayı bir oyun haline getirirler ve çok eğlenirlerdi. Ama o zamanın bekçilerinin hepsi sanki birer *Murtaza* idi. Salıncağa öyle binmek yasak, böyle binmek yasaktı, tahterevallide şöyle durmak yasak, böyle durmak yasaktı. Taşlardan yürüsen yasak, çimlere bassan zinhar yasaktı. Bekçi devlet demekti, kendini devlet sanırdı ama çocuklar devleti bilmiyorlardı. Dolayısıyla çocuk parkına bekçiyi delirtmek için gidilir, bekçi ağzında düdüğüyle ço-

cukları kovalamaya başlayınca boş arsaya ya da yangın yerine kaçılırdı. O zamanlar çocuklar çocuk parklarına değil, boş arsalara aitti.

Hüzünlü ağaçlardan ayva çalmak

Şimdiki çocukların pek çoğunun adlarını bile bilmediği bitkiler, arsalarda boy verirdi. Buralar bahar gelince içlerine ballıbaba karışmış papatya tarlalarına dönerdi. Ballıbabaların minicik pembe çiçekleri koparılarak emilir, bin tane filan emilirse tozşekere dili hafifçe değdirince alınan tada yakın bir tat, ağızda birkaç saniye kalırdı. Haylazların en sevdiği bitki pisi otuydu. Bunlar kopartılır, kızdırmaktan en çok zevk alınan çocuğun gömleğinden içeri atılıp kaçılırdı. Pisi otundan kurtulmaya çalışan çocuk kavgacı bir tipse olay büyür ve dövüş başlar, çocuk saldırgan değil, mızmız bir tipse, eğlencenin tadı olmaz, mızmız çocuk sinir bozan ince ve ritmik bir ağlayışla evine gider ve içine pisi otu atan çocuğu "Anneee! Murat içime pisi attııı!.." diye ağlayarak şikâyet ederdi. Mızmızlık çocuklar arasında en sevilmeyen özellikti ve mızmız çocukların içine eğlence çıksın diye değil, mızmız çocuk oyun alanını terk etsin diye pisi otu atılırdı.

Daha haince şeyler yapmaya yarayan bitki ısırganotuydu. Özellikle yangın yerlerinde, duvar diplerinde bolca yetişirdi. Havaların ısınmasıyla birlikte şortlar giyilir ve bembeyaz bacaklar meydana çıkar, muzır çocuklar kâğıtla koparıp tuttukları ısırganotlarını özellikle kızların bacaklarına, kollarına sürüp kaçarlardı. Isırganotu çok yakardı. Değdiği yerler hemen kabarır ve kızarır, yakıcı bir acı vererek kaşınırdı. Hafifmeşrep olacağı daha o yaştan belli olan kızlar bacaklarında kabartılarla kendini belli eden bu ısırganotu yerlerini biraz fazla açılıp saçılarak incelerlerken, o zamanlar "Erkek Fatma" tabir edilen kavgacı kızlar hemen misillemeye girişirlerdi. Bu Erkek Fatma kızlar çok gözükara olurlardı. En azgın oğlanları bezdirirler, hatta kafalarını bile yararlardı. Böyle haşarı kızların ve oğlanların dizleri, dirsek-

leri her zaman kabuk bağlamış yaralarla dolu olur, bu kabuklar düşer düşmez yeni yaralar açılır ve her yaz mevsimi böyle geçerdi.

Papatyalar çimenlik alanları bembeyaz görüntüleri ve kısacık saplarıyla baştan başa sardıklarında, ilk bir hafta, ileride romantik olacağı belli olan küçük kızlar bunları toplar, saplarını tutup saç örgüsü gibi örerek taç yaparlar, başlarına takıp düşürmemeye çalışarak dikkatli adımlarla gezerlerdi. Papatyayla fal bakılırdı. Mahalledeki oğlanlardan birine âşık, yeni yetişen genç kızlar papatyaların beyaz taçyapraklarını seviyor, sevmiyor, seviyor, sevmiyor diyerek teker teker kopartırlar, son taçyaprağı kaldığında seviyor çıkmışsa sevinçten deliye dönerlerdi. Mine çiçekleri ufacıktılar, yeşil çimenlerin arasından görünürlerdi. Sarı papatyalar, akşamsefaları, gülhatmiler kendiliklerinden yetişen çiçeklerdi.

Yangın yerleri bu tür yabani otların ve hüzünlü ağaçların yeriydi. Yıkıntılar arasında başını göğe uzatmış bir ayva ağacı, on beş-yirmi yıllık yangın yerinde, yangında kül olmuş ağacın köklerinden yeniden doğar, bütün kavruk ve çelimsiz görüntüsüne rağmen sapsarı ayvalar verirdi. Belki çok tatsız ayvalardı bunlar, ama hiçbir zaman olgunlaşmaları beklenmezdi. Erikler de öyle. O zamanki çocuklar eriklerin ağaçta birer can erik halini almasına hiç izin vermezlerdi. Gözle görülür bir büyüklüğe ulaşan erikler talan edilir, bu arada ağaçların dalları kırılır, büyük zarar görürlerdi. Bu sahipsiz ağaçlar sanki kendilerini çocuklara adamışlardı. Çocukların haşin saldırılarına rağmen meyve vermeyi sürdürürler, her bahar canlanır ve yeşillenirlerdi.

Gerçi her mahallede sahipsiz ağaçların ve sokak hayvanlarının meleği bir "Bücür Hayriye" bulunurdu. Benim çocukluğumun geçtiği şehirde, Bücür Hayriye, yangın yerindeki ayva ağacının gürültülü bir koruyucusuydu. Ağacın tepesinde bir çocuk görmeyegörsün, hemen bücürlüğünden umulmayan gür bir ses ve kalça çıkığı nedeniyle paytak yürümesinden beklenmeyen bir süratle yangın yerine dalar, çocuklar çil yavrusu gibi kaçışırlar ve birkaç gün Bücür Hayriye'ye

görünmezlerdi. Yakaladıklarını döverdi, anneleri bundan yakınacak olsalar korkarım annelerini de döverdi. Belki de anneler Bücür Hayriye'nin her akşam akciğerle beslediği yüzlerce kedinin bir ordu oluşturup üzerlerine akın etmesinden korkarlar, Bücür Hayriye'ye "Sen ne hakla benim çocuğumu dövüyorsun?" diyemezlerdi. Ama Bücür Hayriye bile eriklerin olgun birer erik olmasını sağlayamazdı.

70'lerin çocukları eriklerin dallarını kırdı, ama hatıralarında acı çekirdeğiyle birlikte yedikleri eriklerin lezzeti kaldı. Sonra yangın yerlerine dozerler girdi ve tadını ömür boyunca unutamayacağımız erik ve ayva ağaçlarının köklerini söktü. Yirmi yıl sonra göğe başını uzatacak, kesilmiş bir kütükten yeniden doğacak fidanlar hiç olmadı bir daha. Yerlerinde çatısız beton binalardan uzanan demir filizleri boy verdi.

Kiraz, şeftali, vişne, armut, kayısı gibi meyve ağaçlarından, bir yerlerde kendi kendine büyümüş, sahipsiz olanlarına pek rastlanmazdı. Onlar genellikle evlerin bahçelerinde bulunur, etrafları dikenli tel örgüler ya da sıvanırken üzerine cam kırıkları yerleştirilmiş duvarlarla çevrelenirdi. Tabii ne bu cam kırıkları ne de tel örgüler şeftalilerin henüz hamken tadılmasına, vişnelerin ağzı buruşturmasına engel olabilirdi. Çocukları ağaçlardan uzak tutmanın yolu yoktu. Çocuk çeteleri evin sahiplerini kollarlar, kimsenin olmadığı saatlerde bu bahçelere girmeyi başarırlardı. Bu arada cam kırıkları ellere, ayaklara batar, pantolon, gömlek dikenli tellere takılarak yırtılır ve bu zayiatı anne babadan gizlemek için büyük çaba sarf edilirdi. Nadiren de olsa bazı çocukların meyve bahçesi sahibi tanıdıkları vardı ki, onların daveti bu bahçelere yasal olarak girme ve çatlayıncaya kadar kiraz, üzüm, elma, armut ya da şeftali yeme imkânı verir, ama ertesi gün karın ağrısından yatılırdı.

Dut silkmeler, mısır çalmalar

Bazı evlerin bahçelerinde büyük, görkemli dut ağaçları olurdu. Dut bereketli ve cömert bir ağaçtı. Kimseden esir-

genmezdi. Toplanınca fazla dayanmaz, hemen yenmesi gerekirdi. Bahçesinde dut ağacı olan aileler, mahallenin çocuklarına istedikleri kadar dut toplamalarını söylerler, ama, dut silkeyim derken ağacın dallarını kırmamaları için, neredeyse yalvarırlardı. Bahçesinde dut ağacı olan ailenin, genellikle üzerine dut silkelenen bir de örtüsü olurdu. Bu büyük örtüyü birkaç kişi uçlarından tutar, biri ağaca çıkar ve dallara vurdukça dutlar patır patır örtüye dökülürdü. Örtüye biriken dutlar geniş bir tepsiye alınır, başına geçilir, yıkanmayan bu meyve afiyetle yenirdi.

Yolculuklarda meyve çalmak âdeti vardı. Bu, çocuklarla büyüklerin tatlı bir suç ortaklığını paylaştığı bir âdetti. Bir şehirden bir şehre gidilirken geçilen bir köyde, yol kenarında bir meyve bahçesine denk gelindiğinde, derhal suçta buluşma yaşanırdı. Pazarda beş kilosu üç paraya satılacak kadar ucuz bir meyve olsa bile, fiyatının önemi yoktu. Çekici olan o meyvenin az bulunur ya da pahalı olması değil, o anda hırsız gibi süzülerek dalından yemekti. Bu masum hırsızlık elbette özel otomobille yapılan bir yolculuk sırasında yaşanırdı, araba kolayca görünmeyecek bir yere çekilir, sessizce inilir, bahçeye sızılır ve meyve toplandıktan sonra usulen sahibi aranır ya da biri görürse ne deneceği konuşulurdu. Büyüklere göre, bu masum hırsızlığın adı "göz hakkı"ydı.

Ayçiçeği ve mısır tarlaları da en az meyve bahçeleri kadar iştah açıcı ve hırsızlık dürtüsünü uyandırıcı bir etki yapardı. Ancak ayçiçeklerini koparmak çok zor olduğu ve en gerekli olduğu zamanlarda kimsenin cebinden bir çakı çıkmadığı için zavallı çiçekler ortalarından yarılarak parça parça yürütülür, genellikle kabuğu kolaylıkla çıkacak kadar olgunlaşmamış olduğu için ziyan edilip atılır veya eve götürülüp güneşte kurumaya bırakılırdı. Tarladan mısır çalmak, bu hırsızlıkların en kolayıydı. Çünkü çok uzun boylu bu bitkinin tarlası içinde görülme ve yakalanma ihtimali her zaman azdı.

Genellikle buğday tarlalarında kıpkırmızı, göz alan gelincikler çocuklar kadar, kadınlarda da bir toplama duygusu uyandırır, arabanın sürücüsü yalvar yakar ikna edilerek dur-

durulur, demet demet gelincik toplanırdı. Ama 70'lerin çocuklarının cumhuriyet ilkeleriyle yetişmiş anneleri, bu güzellikleri sadece seyretmekle yetinmez, vazoda birkaç saat duran ve narin yaprakları teker teker düşmeye başlayan bu gelinciklerden derhal şurup yaparak, göz zevkini damak lezzetine de çevirirlerdi.

Köy görmüş, orada zaman geçirmiş çocuklar kuzukulağı, madımak, yabani turp gibi bitkileri görünce derhal tanırlar, "bunlar yenir oğlum" diyerek otları toplayıp yerler, arkadaşlarına da tattırırlardı. Bu tip çocuklardan çakı taşıyanları devedikenlerinin saplarını kesip çakıyla soyduktan sonra, ortasını yemeye bayılırlardı. Yabani turp, görünüşü turba hiç benzemeyen, börülce fasulyesini andıran bir bitkiydi. Ama baharı turba çok benzerdi. Tohuma kaçmadan yemek gerekirdi, çünkü aksi halde lifleri kalınlaşır ve boğumları aynı turp gibi koflaşırdı.

Yenmeyen, üstelik pis bir duygu veren, sarı çiçekli bir bitki olan yaban hıyarlarını patlatmak da, öğleden sonraların kızgın güneşi altında arkadaşlarını bekleyen çocuklar için bir eğlenceydi. Bu bitkinin çağladan biraz daha büyük, pütürlü bir yüzeyi olan, kıvrık bir sapla gövdeye bağlanan, yaban hıyarı denen meyveleri iyice olgunlaştığı zaman, çocuklar ayakkabılarının burunlarıyla bunlara dokunurlardı. Dokunur dokunmaz bu bitkinin meyvesi tuhaf bir ses çıkararak patlar ve içinden çıkan, nedense insana pis olduğu duygusunu veren suyu ve çekirdekleri etrafa dağılırdı. O zamanlar kendi halinde otlar, bitkiler vardı. Ağaçlar, çiçekler, çimenler boldu. Giriş kapısı olmayan, sınırları belirsiz çimenliklere uzanarak bulutları seyretmek mümkündü.

Tüm zamanların oyunu: futbol

O zamanın erkek çocuklarının ve Erkek Fatma kızlarının en sevdiği oyun futboldu. Boş arsalarda, bulunamıyorsa sokak aralarında, açık alanlarda, çimenliklerde, okul bahçelerinde dört iri taş bulunur, bunlarla iki kale direği işaret

edilir ve bağrış çağrış futbol oynanırdı. Futbolun güzel tarafı, oyundan önce takım kurmaktı. Hayatın pek çok alanında olduğu gibi, çocukların dünyasında da lider ruhlular vardı ve her zaman örgütleyici olurlardı. Onların takım kaptanı olmaları tartışılmazdı. Ama bazen birden çok lider ruhlu çocuğun bulunduğu gruplar görülür, onların arasında kıyasıya bir liderlik kavgası yaşanırdı.

Takım kurmak için iki lider, arkadaşlarıyla top oynanacak alanda bir araya gelirler ve gayet demokratik bir biçimde kendi takımlarını seçerlerdi. Bunun için iki lider çocuk en iyi futbol oynayanlardan başlayarak arkadaşlarının adlarını söylerlerdi. Ama ilk oyuncuyu seçecek olanın belirlenmesi için "aldım verdim" yapılırdı. İki çocuk birbirlerinden belli bir mesafe uzaklaşırlar ve sırayla bir ayak atarlardı. Sağ ayakla başlarlar, sonra sol ayağın topuğu, sağ ayağın burnuna değecek şekilde sırayla ayak atılır, bu arada "aldım verdim, ben seni yendim" tekerlemesi söylenir ve sonunda hangi çocuk diğerinin ayağına basarsa, ilk oyuncuyu seçmek hakkı onun olurdu.

İlk sözü söyleyecek olan belirlendikten sonra, iki lider sırayla oyuncularını seçerlerdi. Oyuncuları seçme aşaması her zaman acıklı durumlara da sahne olurdu. Çünkü en sona kalan oyuncu, en kötü top oynayan anlamına gelirdi ki, bu tip çocuklardan uyanık olanları atılıp daha baştan, hakem olmak istediklerini belirtirler, böylece en son seçilen en kötü topçu olma sıfatından kurtulmuş olurlardı. Takımlar kurulduktan sonra maç başlardı. O zamanlar genel olarak top oynamak denilen bu oyunda penaltı, faul, aut atışları hakem olan çocuğun kafasına göre belirlenir ve genellikle bu maçlar, kurallar konusunda fikir birliği sağlanamadığı için kavgayla biter, birkaç hakem değiştirilir, en kötü topçu oldukları için kenarda mahzun gözlerle oyuncuları seyreden çocuklar, beklenmedik bir şekilde hakemlik şansının doğmasına çok sevinirlerdi.

O zamanki futbolun özelliği kuralsızlığı ve malzemesizliğiydi. Forma bir hayal, kolayca parçalanmayan futbol topu

ise nimetti. Halı saha diye bir kavram yoktu, ama şehirler boş arsalarla doluydu. Patlayan top yenisi alınamıyorsa, içi gazete kâğıtlarıyla doldurularak dikilirdi. Futbol arsalarda ya da sokakta oynanırdı. Oynarken, zaman zaman top oyun alanının dışına kaçardı. Böyle durumlarda daha oyunun başında "Atan alır spor" denir, böylece topu oyun alanının dışına kaçıran takımın alacağı kurala bağlanmış olurdu. Her zaman itiraz edilebilir, kavga çıkabilirdi. Problem en çok golleri sayıp saymama konusunda çıkardı. Karşı tarafa gol atılır, yiyen takımın oyuncuları itiraz ederler, golü saydırmamaya çalışırlarken, içlerinden biri "gol abi" demiş bulunursa, golü attığını iddia eden takım bu fırsatı asla kaçırmaz "Adamınız gol diyo!" derler, böylece yiyen takım golü kabul etmek zorunda kalır, durumu "evet gol" diye onaylayan arkadaşlarını beraberce döverlerdi.

Futbol yalnız çocukların değil, büyüklerin de tutkusuydu. Çocuklar kendi aralarında "uslu uslu" futbol oynarlarken, oradan geçen bir büyük, bir anda oyuna giriverir, bazen arkadaşları da ona katılırlar, oyun çığrından çıkar, bir anda küçüklerle büyüklerin oynadığı bir maça dönüşürdü. Büyükler küçüklere sert girince tartışma yaşanmaz, derhal penaltı verilirdi. Çünkü ne de olsa sert giren büyük, cüsse avantajını kullanıyordu. Penaltı verilir, büyüklerin girmesiyle oyunları berbat olmuş çocuklar "gidin evinize ya, bırakın da oynayalım" diyemezler, içlerinden biri penaltı atar, ama büyüklerden biri kaleciliğe meraklı olduğu için kaleye geçer ve çoğunlukla penaltı gol olmaz, böylece aslında oyunun sahibi olan çocuklar, büyüklere konu mankenliği yaparlardı.

Futbol süreye dayalı bir oyun olmasına rağmen çocukların dünyasında skora dayalı bir oyundu. Kırk beşer dakikadan iki devre halinde oynanmaz, ne kadar oynanacağı oyunun başında çocuklar arasında kararlaştırılırdı. O günkü oyun "beşte devre onda biter", "altıda devre on ikide biter" veya "dörtte devre sekizde biter" olabilirdi. Beşte devre, beş gol atıldıktan sonra kalelerin değiştirilmesi, toplam on gol atılınca da oyunun bitmesi anlamına gelirdi.

Can Yayınları
Bu tanıtım kopyası
Can okurları için
özel olarak hazırlandı.
Can Yayınları

"O yılları hatırladıkça bizim kuşak için anlamlı olan bir on yıldan, başka türlü anlamlar yüklenmiş başka bir on yıla geçtiğimizi, bu arada büyümüş olduğumuzu gördüm. Büyümüş olmak mıydı içimi burkan, yoksa o tuhaf masumiyet miydi, bilmiyorum. (...) Ben çocukken büyükler konuşmalarına, 'Bizim zamanımızda...' diye başlarlardı: 'Gaz lambasında ders çalışırdık.' Bu kitapta ben de, 'Bizim zamanımızda...' diye söze başlıyorum. 'Cep telefonu yoktu, şehirlerarasına telefon bağlatırdık.' (...) Kâğıdı oldum olası seven biri olarak gelecekte söze şöyle başlanmamasını dilerim: 'Bizim zamanımızda kitap diye bir şey vardı, kâğıttan yapılıyordu. Düşünebiliyor musunuz?'"

Ayfer Tunç, bir kült kitabı *Bir Mâniniz Yoksa Annemler Size Gelecek*'te, küçük, önemsiz, sıradan gibi görünen şeylerden yola çıkarak Türkiye'nin 1970'li yıllarının kimi zaman gülümseten, kimi zaman yürek burkan bir panoramasını sunuyor.

#geçmiş #yetmişler #kuşakfarkı #masumiyet #hatıra #çocukluk #büyümek #nostalji

can

canyayinlari.com | f | ◘ | ✔ canyayinlari

yaşantı

ISBN: 978-975-07-2351-3

9 789750 723513